

Vándor Judit

Mit és hogyan tanítsunk a jogi szaknyelv keretén belül?

Judit Vándor: What to teach within the scope of legal English and how to teach it?

Abstract

There are genre differences between English and Hungarian legal texts even of an almost similar function. To understand and tackle these differences it is not enough – though inevitable – to understand legal terminology. To be able to produce adequate and acceptable, functionally equivalent translated texts, legal translators should understand the difference between the two legal systems. On the basis of the above mentioned statements a textbook for ESP as well as translating for a specific purpose, namely legal English, was compiled for MA students who do not have a degree in law.

Key words: functional equivalence, legal equivalence, genre specificity, translation for special purposes

ÖSSZEFOGLALÓ

Az angol jogi szövegek műfaji sajátosságai eltérnek a velük hasonló funkciót betöltő magyar jogi szövegek sajátosságaitól. A különbségek megértéséhez nem elegendő – bár elengedhetetlen - a jogi szakkifejezések ismerete. A megfelelő szövegek létrehozásához meg kell ismertetni és értetni a két jogrendszer közti alapvető különbségeket a nem jogász végzettséggel rendelkező angol szaknyelvi fordítók képzésében. Ezek megismerése és felismerése juttatja el a hallgatót a célnyelvben hasonló funkciót betöltő szövegek sajátosságainak azonosításához, és végső soron a funkcionálisan ekvivalens jogi szakszöveg létrehozásához. Tanulmányomban beszámolok arról, hogy a fentiek alapján milyen módszertani megoldásokat kerestünk egy jogi szaknyelvi és szakfordítási gyakorlatokat tartalmazó kétnyelvű jegyzet összeállításánál.

Kulcsszavak: funkcionális ekvivalencia, jogi ekvivalencia, műfaji sajátosság, szaknyelvi fordítás

BEVEZETŐ

A hagyományos fordítástudomány a jogi szakszövegeket sokáig a szakfordítás egyik ágának tartotta, mint az orvosi, mezőgazdasági stb. szövegeket. Így került be a szakfordító oktatásba is. A jogi nyelvet sajátosságai azonban nemcsak a hétköznapi köznyelvtől, hanem a többi szaknyelvtől is megkülönböztetik. Ezzel a felismeréssel párhuzamosan nemcsak a szaknyelvoktatásban, hanem a fordítástudományban is külön figyelmet szentelnek neki. A magyar és nemzetközi szakirodalomban egyre több tanulmány foglalkozik ennek szellemében a jogi nyelvvel, a jogi szaknyelv és a jogi szakfordítás sajátosságaival (lásd például: Dobos, 2007; Garzone 2000; Ortutay 2011; Ramos 2011; Šarčević 1997).

A szakfordítói képzés során nem elég csupán magát a szaknyelvet oktatni, egyéb szempontokat is figyelembe kell venni, ahogy azt Ortutay (2011) írja, a szaknyelvi csoportosítással (tudományágak szerinti felosztás) kapcsolatban. „Mivel a jogi nyelv esetében a hagyományos klasszifikáció nem

elegendő, hiszen a jog önmagában olyan óriási területet ölel fel... Ezért... a nyelven kívüli, a jogból magából fakadó tagolást is figyelembe kell venni” (Ortutay 2011: 16). Ugyanő fejt ki, hogy a jog nyelvét a lexiko-szemantikai megközelítésen túl szintaktikai, pragmatikai és stilisztikai szempontok elemzésének is alá kellene vetni.

A Legal Translation Studies (LST) a holmes-i térképen (Holmes 1988) hagyományosan a produktum-orientált leíró kutatásra összpontosított, azaz elsősorban a már megszületett jogi fordításokat vizsgálta. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy ne születtek volna folyamat orientált vagy funkció orientált kutatások, amelyek a szakfordítás társadalmi-kulturális aspektusait, a fordított szöveg fogadtatását a célnyelvi kultúrában vizsgálták.

A következőkben röviden összegezzük az elméleti kutatások eredményeit, és megvizsgáljuk, hogyan lehet ezeket alkalmazni a fordítás oktatásában.

1. JOGI NYELV, MŰFAJ, FORDÍTÓI STRATÉGIA

Karcsay Sándor definíciója szerint (Karcsay 1981, idézi Ortutay 2011: 16) „a jogi nyelv a szoros értelemben vett jogtudomány, főképp pedig a jogszabályok és a jogalkalmazás (bíráskodás) nyelve”. A jogi nyelv tehát szaknyelv, amelyet a többi szaknyelvhez hasonlóan vizsgálnak, csoportosítanak és belső rétegződés szerint elemeznek (Ortutay 2011). A többi szaknyelvhez viszonyítva a társadalomtudományi szaknyelvek nagy családjába tartozik. A jogi nyelv sajátosságából adódóan - hiszen óriási területet ölel fel - belső rétegződését is vizsgálni kell. A jogi nyelven belül belső rétegződés során alakult ki a jogágak szerint tagolt nyelv. Ez azonban már nyelven kívüli tényező, hiszen magából a jogból fakad. „A jogág a jog horizontális tagolásának az egysége, köztük fontossági sorrendet felállítani nem lehet. A jogágak a társadalmi viszonyok különböző típusait különböztetik meg... jogágnak nevezük például az alkotmányjogot,

polgári jogot, büntetőjogot, nemzetközi jogot...” (Ortutay 2011: 16). A jogágak szerinti megkülönböztetést a terminológiai szempontú megkülönböztetést teszi lehetővé. Szükséges még a jogi kommunikáció iránya, célja szerinti különbségtétel is, amely a lexikai, szemantikai megközelítésen kívül szintaktikai, pragmatikai és stilisztikai szempontokon alapuló elemzést is lehetővé tesz.

Nyilvánvaló, hogy a jogszabályoknak, tárgyalásoknak, oktatásnak vagy egymás közötti szakmai beszélgetésnek és ismeretterjesztésnek más és más konkrét kommunikációs célja és közönsége van. Ennek alapján meghatározható a jogi szövegek műfaja. Műfajnak tekintünk minden olyan szövegfajtát, „amely bizonyos kommunikatív célok megvalósítására adott szituációban és diskurzusközösségben, meghatározott szerkezeti, stiláris, és tartalmi tulajdonságokkal, konkrét olvasóközönség számára jön létre” (Károly 2007: http://mfe.hu/mufajelemzes_a_forditaskutatasban).

A jogi szövegeket alkalmazási területük alapján sorolhatjuk különféle műfajokba, és ezek a műfajok határozzák meg, milyen fordítói stratégiákra lesz szüksége a fordítónak. A megfelelő stratégiák kiválasztásra való felkészítés egyik sarkalatos pontja a fordítóképzésnek. Ehhez elengedhetetlen a műfajelemzés, a kommunikációs cél meghatározása, a funkcionális megközelítés.

A fordítói stratégia kognitív terv, amely egy probléma megoldására irányul. Egyik legfontosabb eleme, hogy a fordító tudatosan alkalmazza, vagyis ismerje fel magát a problémát. A fordítói stratégia magába foglalja azokat a fordítói döntéseket, amelyeket a fordítók a kommunikatív és funkcionális fordítás (Reiss és Vermeer, 1984) érdekében hoznak. Funkcionális fordítás természetesen nem azt jelenti, hogy éppen a szöveg funkciójának megőrzése érdekében a fordító ne dönthetne úgy, hogy a forrásnyelvi szöveg műfaji sajátosságait a lehető legteljesebb mértékben megtartja, ahogy az is elképzelhető, hogy egyáltalán nem viszi át a forrásnyelvi műfaji jellemzőket a célnyelvi szövegbe.

2. FUNKCIONALIZMUS ÉS JOGI SZAKSZÖVEGEK

A fordítás kommunikatív és pragmatikai megközelítésében a fordító stratégiai választását a befogadói elvárás (Šarčević 2000), vagyis nyelven kívüli, nem nyelvészeti kritérium is meghatározza. A fordítónak figyelembe kell vennie, hogy a fordított jogi szakszöveg milyen funkciót tölt be a célnyelvi közegben.

Ugyanakkor, ha a jogi szöveg „szentségére” gondolunk, a fordítástudományban általánosan megfogalmazott funkcionális megközelítés problémákat is felvet. Megkérdőjelezi ugyanis a forrásnyelvi szöveg elsőbbségét, ami a jogi nyelvezetben nem feltétlenül elfogadható. A funkcionális megközelítés kritizálói azzal érvelnek, hogy a befogadó-orientáltság ellentmond a jogi szöveg „szentségének”. A funkcionális megközelítés tehát a jogi szövegek fordítása esetében a nyelv sajátos mivoltának köszönhetően mindenképpen nagy körültekintéssel kezelendő.

A jogi szövegek fordítója számos olyan problémával szembesül, amivel más szakszövegek fordítói nem. Ilyen a rendkívül erős szemiotikai korlát, a nyelvi megformálás kötött, nehezen követhető, archaikus. Mondhatni rituális szöveg, értelmezéséhez a rítus ismerete is szükséges. A nyelvhasználat erősen szabályozott. Mona Baker szavaival élve „frozen patterns of language which allow little or no variation of form” (a nyelv megfagyott alakzatai, amelyek alaki változtatást/formai változtatást egyáltalán nem, vagy csak alig engedélyeznek) (Baker 1992: 63). Olyan nyelvi képletek, amelyek csak a célnyelv hasonló képleteivel fordíthatók le. A hosszú, bonyolult, rengeteg információval megterhelt mondatok miatt a fordítónak nem könnyű a dekódolási folyamat. Olyan jogi gondolkodást, hermeneutikai erőfeszítést követel tőle, amelyre a jogi szakembereket (jogászok, bírák, jogalkotók, jogértelmezők) évekig képzik, amely szervesen hozzátartozik a jogi fegyvertárhoz. A fordítót viszont az a veszély fenyegeti, hogy a szöveg meghaladja fordítói kompetenciáját. Tovább bonyolítja a helyzetet a jogi diskurzus

kulturális beágyazottsága, nevezetesen a római és az angolszász jog diskurzusa közti különbség. Ilyen például a common law (nem írott jog) és a civil law (magánjog), a „homályos” jogi fogalmak, amelyek eltérő fogalmat takarnak, ilyen például az *Act of God, vis major* vagy *erőhatalom* a magyar vagy franciául *force majeure* (elháríthatatlan akadály) (Garzone 2000), és folytathatnánk a sort.

A jogi szövegek pragmatikai státusza azért fontos, mert ennek segítségével lehet tipizálni a szövegeket. Garzone (2000) például megkülönbözteti az autoritatív szövegeket a nem autoritatív szövegektől. Autentikus szövegnek nevezi azokat a szövegeket, amelyek jogi értelemben is performatív és/vagy preskriptív erővel bírnak, kötelező erejűek (Austin 1962). velük szembe állítja a metaszóvegeket, ide tartoznak a tankönyvek, és azok a szövegek, amelyeknek nincs jogi validitásuk. Ez a megkülönböztetés a fordított szövegekre is igaz, mert sok esetben a fordított szöveg ugyanolyan kötelmekkel bír (legally binding), mint a forrásnyelvi szöveg, tehát jogi következményekkel jár.

Amikor tehát a jogi szövegek funkcionális megközelítéséről beszélünk, látjuk, milyen sok szempontot kell figyelembe venni, hogy a célnak, funkciónak megfelelő fordítói stratégiát válasszuk ki.

3. JOGI EKVIVALENCIA

A jogi ekvivalencia megteremtése során a fordító arra figyel, hogy milyen jogi következményei lesznek a célnyelven létrehozott szövegnek, vagyis hogy funkcionálisan ekvivalens-e a forrásnyelvi és a célnyelvi szöveg (Garzone 2000). A jogi ekvivalencia tehát azt jelenti, hogy a forrásnyelvi és a célnyelvi szöveg propozicionális tartalma és jogi következménye azonos, miközben kifejezi a forrásnyelvi szöveg alkotójának akaratát, intencióját.

A jogi ekvivalencia fordulópontot jelent a szakfordító-képzésben. Noha továbbra is a forrásnyelvi szöveg a mértékadó, és a fordítás értékelése elsősorban az *interlingvális*

konkordancia, azaz az *intertextuális szimmetria*, vagy *intertextuális correspondence* (Sarcevic 1997: 202) alapján történik, de egy dinamikusabb ekvivalenciát jelent, ahol megszűnik a szóról szóra való fordítás feltétlen szükségessége.

A jogrendszer saját nyelvén hoz létre, fogalmaz meg egy jogi koncepciót, jogi elvet, de egyáltalán nem biztos, hogy ez az elv, fogalom egy másik társadalomban is létezik. A jogrendszer teremt valamit, ami egy másik rendszerben nem létezik, de az is elképzelhető, hogy a terminus maga létező, ám a terminus mögötti jogi valóság nem azonos a másik rendszer jogi valóságával, tehát fordításban a terminus nem alkalmazható.

Funkcionális ekvivalensre akkor van szükség, ha hiányzik a formális ekvivalencia. De csak olyan funkcionális ekvivalenst alkalmazhat a fordító, amelynek ugyanolyan jogkövetkezménye van a két jogrendszerben.

Fontos kérdés, hogy vajon a jogi ekvivalencia alkalmazható-e minden szövegtípusra és műfajra. Ha pragmatikai szempontok alapján csoportosítjuk a szövegeket, vagyis azt nézzük, hogy a forrásnyelvi és a célnyelvi szöveg milyen jogerővel (*legal force*) rendelkezik, kiderül, hogy a jogi ekvivalenciát nem lehet feltétlenül minden helyzetben és minden szövegtípusra alkalmazni. Ilyen esetekben a fordítónak más megközelítésre, fordítói stratégiára van szüksége.

Jogerő szempontjából két nagy szövegtípust, csoportot (és több alcsoportot) különböztethetünk meg (Garzone 2000). Az első típusba tartoznak azok a szövegek, amelyeknek jogi értelemben van erejük. A másodikba azok a fordítások, amelyeknek jogi értelemben nincs erejük. Ilyen lehet, amikor a címzettet informálják egy forrásnyelvi jogi dokumentum tartalmáról (pl. válás kimondása). Ilyen esetben a fordító választhat: ha csak az irat tartalmáról kell beszámolnia, szabadon fordíthat. Egyébként szó szerint, és/vagy értelmező kommentárokkal vagy lábjegyzettel látja el a fordítást.

Az első csoportba azok a szövegek tartoznak, ahol a forrásnyelvi és a célnyelvi

szöveg is önálló, autonóm jogerővel rendelkezik. Ilyenek lehetnek a nemzetközi szervezetek szerződésai, megállapodásai, az Unió szövegei stb., illetve azok a nemzetközi dokumentumok, amelyek más-más nemzethez tartozó magánszemélyek kapcsolatát szabályozzák.

A fentiekből jól látszik tehát, hogy a jogi ekvivalencia csak bizonyos típusú szövegek esetében alkalmazható, míg másoknál más stratégiákra van szükség ahhoz, hogy a célnyelvi helyzetben a forrásnyelvi szöveg az elvárt adekvát funkciónak feleljen meg.

4. SZAKSZÖVEGFORDÍTÁS

Mi következik a fentiekből a szakszövegfordítás oktatására nézve? A jogi szövegek fordítója két kultúra összehasonlítható, de nem azonos intézményrendszerével, jogrendjével találkozhat, tehát analógiákat kell keresnie. Első lépésben dekódolja a forrásnyelvi szöveget, majd következik a nyelven kívüli szakasz, amikor összehasonlíttja a forrásnyelvi és a célnyelvi jelenségeket. Ebben a szakaszban döntő szerepet játszik a fordító anyanyelvén elsajátított ismeretanyag (Ortutay 2011). Ekkor váltja át a már megértett jogi jelentéseket a célnyelvre. Ez a tevékenység, két jogi rendszer összehasonlítása, módszertanában tulajdonképpen hasonlít az összehasonlító joghoz (Ramos 2011). A fordító előveszi a tárgyval kapcsolatos enciklopédikus tudását, vagy ami még jobb, kutatómunkát végez, szakirodalmat olvas, párhuzamos szövegeket hasonlít össze annak érdekében, hogy a lehető legjobban tisztában legyen a kérdéses fogalom jelentésével, és a lehető legpontosabban adja vissza a terminus szintaktikai, szemantikai és pragmatikai jelentését. Így elképzelhető, hogy talál egy olyan fogalmat, amely ugyanazt a „szuperabsztrakt” fogalmat jelenti, vagyis egy olyan jogi fogalmat, amely alapján megfeleltethető a forrásnyelvi nyelvnek és kultúrának, bár a két jogrendszer sajátosságainak betudhatóan mégsem azonos. Értékeli a különbségért felelős szemantikai különbséget, a lehetséges fordításokat, eldönti,

hogy melyek azok a diszkrepanciák, amelyek a kérdéses szöveg szempontjából fontosak (vagyis értelmezi a szöveget) és ennek szellemében választ. Olyan majdnem-ekvivalenst keres, ahol a két fogalom közti különbség az adott eset szempontjából nem releváns, vagy olyan megoldást keres, amely megszünteti a konceptuális inkongruenciát, vagyis parafrázis, illetve lábjegyzetel.

A fordítási stratégiák attól függenek, hogy a forrásnyelvi szöveg jogerővel rendelkezik, autoriter szöveg, vagy sem, és a célnyelvi szövegnek kell-e jogerővel rendelkeznie. Amennyiben igen, akkor a célnyelvi szöveg az erejét ugyanabból a performatív aktusból nyeri-e mint a forrásnyelvi szöveg (ez történik a kétnyelvű országok törvényhozásánál (legislation) jogrendszerében), vagy másik beszédaktust kell létrehozni a célnyelvi jogrendszerében.

A funkcionális megközelítés tehát nem „szabad fordítást” jelent, hanem azt, hogy a fordítónak valóban figyelembe kell vennie a szöveg funkcióját.

Olyan speciális fordítói kompetenciák kialakítására van szükség, amelyek túlmutatnak az általános nyelvi és kommunikatív kompetenciákon. Ezeket a funkcionális fordítást szolgáló és a műfaji sajátosságok azonosítására, produkciójára és célnyelvi reprodukciójára vonatkozó (nyelvi és nem nyelvi) kompetenciákat nevezi Károly (2010) műfajtranszfer kompetenciának. A jogi szövegek sikeres fordítója tehát értelmezi a szövegeket, jogforrásokat keres, szakemberekkel konzultál, összehasonlítja a forrásnyelvi és célnyelvi szövegek különféle aspektusait. Ez az összehasonlítás tulajdonképpen alkalmazott jognyelvészet, melynek alapja a jogi nyelv és jogi műfajok jellegzetességeinek ismerete, fordítási gyakorlat szerzése, és annak felismertetése, hogy szakfordítóként neki is specializálódni kell. Ramos (2011) a funkcionális fordítást szem előtt tartva dolgozott ki egy olyan általános fordítói kompetencia-modellt, amely nem a fordítás folyamatát általában, hanem a jogi fordításra jellemző jegyeket emeli ki. Ez az út a makro-kontextuális elemzéstől tart a mikro-kontextus felé; ide tartozik a

szövegelemzés, a kommunikációs helyzet feltárása, a forrásnyelvi és célnyelvi szöveg célja, az általánostól a speciális felé tartva. Itt vizsgáljuk a jogrendszert, a jogágot, a jogi szöveg tipológiáját és műfaját, „egy adott jogi funkció szöveges megvalósulását” (Ramos 2011: 10). A végén a fordító eljut a célnyelvi szöveg megalkotásához, amikor újabb terminológiai vagy fogalmi problémákat kell megoldani, többek között ide tartozik a célnyelvi és forrásnyelvi fogalmak közti ekvivalencia különbség (hiány) feltárása. Miután megszületik a jogi fogalmak közti ekvivalencia mértéke, akkor kell a funkciónak megfelelő fordítási stratégiákat alkalmazni, ha szükséges, akkor a terminológiai inkongruencia kompenzálására.

A két jogrendszer közti fordítás során meg kell találni a szövegnek (műfajnak) megfelelő diszkurzív konvenciókat: ehhez párhuzamos szövegekre és a már ismert illetve megkeresendő forrásokra és jogforrásokra van szükség. Ez a tevékenység az alkalmazott jognyelvészet, melynek alapja a jogi nyelv és jogi műfajok jellegzetességeinek ismerete. Összegezve, a jogi terminológia fordítói kénytelenek az összehasonlító jog eszközeit alkalmazni, hogy megtalálják az ekvivalens vagy majdnem ekvivalens jogi terminust a célnyelvi jogrendben.

5. SZAKFORDÍTÓI KÉPZÉSI ANYAG FEJLESZTÉSE A PANNON EGYETEM FORDÍTÁSTUDOMÁNYI INTÉZETE MA SZAKÁN

„Fordítani csakis fordítás közben lehet megtanulni”, mondja Klaudy Kinga (1997). Olyan tananyagra van tehát a hallgatóknak szüksége, amely bevezeti őket a jog bonyolult világába, és lehetővé teszi az összehasonlítást: a jogrendszerek, a jogágak és a jogi szövegek összehasonlítását.

A Pannon Egyetem Fordítástudományi mesterszakán a hallgatók a negyedik félévben vesznek részt a jogi szakfordítási szemináriumon. Mellette egy féléven keresztül magyar nyelvű előadást hallgatnak (*Jogi*

alapismeretek) és egy féléven keresztül vesznek részt terminológiai szemináriumon. Az ő számukra állítottunk össze olyan tananyagot, amelynek segítségével megismerkedhetnek – noha csak vázlatosan – az angolszász jogrendszerrel, illetve a különböző jogágakkal és a jogágakra jellemző műfajokkal. A hallgatók tehát előzetesen rendelkeznek elméleti és terminológiai ismeretekkel, de a szakfordítói órán találkozhatnak „élesben” az idegen nyelvű jogi szövegek fordításából adódó gyakorlati problémákkal.

Az anyagnak a képzés jellegéből adódóan kettős célja van. Egyrészt oktatni kell a jogi angolt (*ESP*), de nem maradhat meg az egynyelvű képzésnél. Nem elégedhet meg azzal, hogy a hallgatók elsajátítják az angol jogi szaknyelv alapjait, hiszen majdani munkájuk kétnyelvűséget feltételez, vagyis a szövegyűjteménynek az idegen nyelven kívül a fordítói kompetenciák elsajátítását – már láttuk, bonyolult és sokrétű feladatok – is célul kell tűznie, fel kell készíteni a hallgatókat a majdani fordítási feladatok során felbukkanó problémákra, azok kezelésére, megoldási stratégiák keresésére, illetve konkrét fordítói feladatokat kell megoldaniuk.

A tananyag 15 témakörből áll. Az angolszász jogrendszer ismertetése mellett a különböző jogágak adják egy témakör alapját, pl. polgárjog, munkajog, családjog, pénzügyi jog, illetve egy fejezet foglalkozik a büntetőjoggal, és szóba kerül az eljárás jog is.

A témakörök szerkezeti felépítése hasonló. Minden egység egy képpel kezdődik; ez lehetőséget ad az adott témával kapcsolatos kérdések felvetésére, elősegíti a témakörrel való gondolkodást. Minden témakörhöz tartozik egy általában 3-5 perces video film, részben azért, hogy vizuálisan is rögződjenek a sajátos jelenségek, részben azért, hogy a hallgatók betekintést kapjanak egy valós jogi helyzetbe, illetve ezek a filmek a hallott szöveg értését segítik elő, adott esetben támogatják a tolmácsoláshoz is szükséges jegyzetelési technika fejlesztését, és lehetővé teszik a blattolást.

Az első konkrétan megfogalmazott feladat a szövegértésre vonatkozik. Egy angol nyelvű, jogról szóló autentikus szöveget kell elolvasniuk, a szöveggel kapcsolatban magyar nyelven tesznek fel kérdéseket, ezekre magyar nyelven kell válaszolni. Ennek két hozama van: egyrészt nem elég megérteni az angol szöveget; ez az első lépés, amikor azzal szembesül a hallgató, hogy nem elég megérteni a forrásnyelvi szöveget, azt a célnyelvre kell dekódolni. A hallgató a lexikai hiányosságokkal ekkor szembesül elsősorban („értem, de nem tudom elmondani magyarul”). Az olvasott szöveg értését a terminológiai jegyzék készítése az olvasott szöveg alapján egészíti ki. Ez mindenkor otthoni munka. Ezt szaknyelvre vonatkozó, a szaknyelv elsajátítását segítő feladatok követik (cloze, gapfil, transformation stb.); sok a definíciók és kifejezések párosítását, vagyis az értelmezést kívánó feladat.

A szaknyelvi gyakorlást követik a fordítások, angolról magyarra, illetve magyarról angolra. A fordítandó szövegek autentikusak. Minden fordítási gyakorlatot megelőz egy előzetes szövegelemzési feladat: a szöveg műfajának azonosítása, a jogi nyelvi elemek felismerése, a jogi funkció tisztázása, a megértési problémák azonosítása és ezek megszüntetése, a kétértelműségek tisztázása. Ezt követi a terminológiai vagy fogalmi problémák tisztázása, a transzfer és a célnyelvi szöveg létrehozása. Ehhez is kell terminológiai jegyzéket készíteniük.

ÖSSZEFOGLALÁS

A jogi szakszövegek fordítása a jogi nyelv sajátosságából adódóan rendkívül sokoldalú, bonyolult művelet. Elsajátításához különféle kompetenciák fejlesztésére van szükség, amelyeknek csak egy részét sajátíthatják el a hallgatók az egyetemen a mesterképzés keretén belül. Az eltérő műfaji sajátosságok megértését, felismerését segíti a két jogrend közti alapvető különbségek, illetve hasonlóságok megismerése, és ezek révén juthat el a fordító a funkcionálisan adekvát, jogilag ekvivalens fordított szövegek

létrehozásáig. A szaknyelvi oktatás és a szövegelemzésre is, hogy olyan fordítók szakfordítói képzés során a lexiko-szemantikai jelenjenek meg a piacon, akik képesek megközelítés mellett hangsúlyt kell fektetni a megfelelőn a jogász világ elvárásainak, ha nem is pragmatikai és stilisztikai szempontú jogász-nyelvész szinten.

BIBLIOGRÁFIA

- [1] Austin, J. L. (1990): *Tetten ért szavak*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- [2] Baker, M. (1997): *In Other Words*. London: Routledge.
- [3] Dobos, Cs. (2007): A jogi szaknyelv struktúrája: A jogi szaknyelv tagolásának különböző lehetőségei. In: *Porta Lingua 2007*. Debreceni Egyetem. 133-142.
- [4] Garzone, G (2000): *Legal Translation and Functionalist Approaches: a Contradiction in Terms?* http://www.academia.edu/.../Legal_Translation_and_Function (Letöltve 2014. október 15.)
- [5] Károly, K. (2007): http://mfe.hu/mufajelemzes_a_forditaskutatasban (letöltve 2014. szeptember 5).
- [6] Klaudy K. (1997): *Fordítás I. Bevezetés a fordítás elméletébe*. Budapest: Scholastica. 247 pp.
- [7] Ortutay, K. (2011): *A jog a szavak hivatása*. Veszprém: Könyvműhely.
- [8] Ramos, P.F. (2011): Developing Legal Translator Competence: An Integrated Process-Oriented Approach. In: *Comparative Legilinguistics – International Journal for Legal Communication*. Vol. 5.
- [9] Šarčević, S. (2000): *Legal Translation and Translation Theory: a Receiver-oriented Approach*. In: www.tradulex.com/Actes2000/sarcevic.pdf (letöltve 2014. október 15.)